

Plan
Odnowy Miejscowości
Gryźliny

na lata
2010-2017

Maj 2010

Spis treści

1.	Wstęp i powiązanie z dokumentami strategicznymi gminy	4
2.	Charakterystyka miejscowości	8
2.1.	Położenie administracyjno-geograficzne	8
2.2.	Rys historyczny	10
2.3.	Funkcja miejscowości	13
2.4.	Opis i charakterystyka obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb kulturalno-społecznych mieszkańców	14
2.5.	Rolnictwo, użytkowanie gruntów	15
2.6.	Ludność	16
2.7.	Bezrobocie	19
2.8.	Pomoc społeczna	23
2.9.	Gospodarka	25
2.10.	Kultura – życie kulturalne	25
3.	Inwentaryzacja zasobów	27
3.1.	Zasoby przyrodnicze	27
3.1.1.	Warunki geomorfologiczne	27
3.1.2.	Lasy	28
3.1.3.	Gleby	28
3.1.4.	Wody powierzchniowe	28
3.1.5.	Formy ochrony przyrody	30
3.2.	Zasoby kulturowe	30
3.2.1.	Zabytki architektury sakralnej i miejsca kultu religijnego	30
3.2.2.	Inne obiekty zabytkowe	32
3.2.3.	Obiekty kulturalne użyteczności publicznej	33
3.3.	Zasoby mieszkaniowe	34
3.4.	Zasoby oświatowe	34
3.5.	Zasoby infrastrukturalne.....	34
3.5.1.	Sieć komunikacyjna	34
3.5.2.	Wodociągi i kanalizacja	35
3.5.3.	Gaz i ogrzewanie	36
3.5.4.	Telekomunikacja i poczta	36
3.6.	Zasoby turystyczne	36
4.	Analiza SWOT	39
5.	Planowane działania w perspektywie 7 lat (2010-2017)	41
6.	Harmonogram realizacji projektów	46

7.	Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości	47
8.	Monitorowanie Planu Odnowy Miejscowości	48
8.1.	Monitoring rzeczowy	48
8.2.	Monitoring finansowy	49
9.	Public Relations Planu Odnowy Miejscowości	50
	Spis tabel	51
	Spis rysunków	52

1. Wstęp i powiązanie z dokumentami strategicznymi Gminy

Plan Odnowy Miejscowości Gryźlin został opracowany na podstawie dostępnych w tym czasie wersji dokumentów programowych i strategicznych, regulacji prawnych oraz danych i dokumentów dotyczących rozwoju miejscowości Gryźliny.

Plan Odnowy Miejscowości Gryźlin jest narzędziem niezbędnym w procesie planowania zadań służących rozwojowi obszarów wiejskich w tej miejscowości. Dokument obejmuje charakterystykę miejscowości Gryźliny, w tym określa jej lokalizację, historię, funkcję, opisuje obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb kulturalno-społecznych mieszkańców, użytkowanie gruntów, sytuację demograficzną, bezrobocie, pomoc społeczną, gospodarkę i życie kulturalne (charakterystyka miejscowości). Identyfikuje również zasoby przyrodnicze, kulturowe, mieszkaniowe, oświatowe, infrastrukturalne oraz turystyczne występujące na terenie Gryźlin. Plan Odnowy Miejscowości Gryźlin dotyczy lat 2010–2017. Podstawową jego część stanowi opis zasobów wsi i tkwiącego w niej potencjału oraz możliwości organizacyjnych mieszkańców. Dzięki diagnozie stanu w ramach analizy SWOT przedstawia analizę mocnych i słabych stron, jak również szans i zagrożeń miejscowości. Wyznacza zadania polegające na poprawie jej sytuacji w poszczególnych obszarach rozwoju.

W dokumencie zaprezentowano również harmonogram realizacji projektów, system wdrażania oraz sposoby monitorowania i system komunikacji społecznej.

W pracach nad przygotowaniem niniejszego Planu uwzględniono i przeprowadzono spotkania w ramach konsultacji społecznych. W debacie wzięli udział przedstawiciele Urzędu Gminy, Sołectwa Gryźliny, jednostek organizacyjnych Gminy.

Obowiązek stworzenia planu wynika z zapisów Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 - służącego wspieraniu obszarów i społeczności wiejskich. Plan Odnowy Miejscowości jest dokumentem programowym, który integruje potrzeby społeczności lokalnej w zakresie ładu kulturowo – ekologicznego, społecznego, gospodarczo – infrastrukturalnego. W swoich ustaleniach bazuje na dokumentach i programach planistycznych będących podstawą polityki regionalnej zarówno na poziomie krajowym, wojewódzkim jak i powiatowym. Zgodność Planu Odnowy Miejscowości ze strategicznymi dokumentami planistycznymi jest warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji.

Plan Odnowy Miejscowości Gryźlin jest zgodny z następującymi dokumentami strategicznymi Gminy Nowe Miasto Lubawskie:

1) Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Nowe Miasto Lubawskie

Plan odnowy miejscowości wsi Gryźliny wpisuje się w Plan Rozwoju Lokalnego (PRL) Gminy Nowe Miasto Lubawskie, który szereguje cele rozwoju gminy w trzech Priorytetach:

Priorytet I: Poprawa zagospodarowania infrastrukturalnego obszaru gminy

Priorytet II: Poprawa zagospodarowania w infrastrukturę społeczną obszaru powiatu

Priorytet III: Rozwój Zasobów Ludzkich

Do najważniejszych celów cząstkowych PRL należą:

1. Budowa i modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków,
2. Budowa i modernizacja urządzeń do zaopatrzenia w wodę i poboru wody,
3. Budowa i modernizacja dróg gminnych,
4. Wprowadzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami,
5. Poprawa jakości powietrza oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
6. Kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje,
7. Budowa i modernizacja gminnej bazy kulturalnej,
8. Budowa i modernizacja gminnej bazy turystycznej,
9. Poprawa stanu lokalnej infrastruktury społecznej,
10. Stworzenie systemu aktywizacji zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (*Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2004-2006 oraz 2007-2013. 2004*)

2) Strategię Obszaru Lokalnego Nowe Miasto Lubawskie oraz Gminy Nowe Miasto Lubawskie i Kurzętnik.

Misja obszaru sformułowana przez autorów Strategii brzmi Ziemia nowomiejska integruje dla tworzenia:

- nowych miejsc pracy,
- ochrony środowiska,
- wzrostu wykształcenia,

- bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców,
- rozwoju turystyki i kultury.

Tabela 1

Wizja obszaru Nowe Miasto Lubawskie w perspektywie roku 2010 i dalszej

Grupa odniesienia	Treść pożądanego stanu obszaru dla grupy odniesienia
Mieszkańcy obszaru	<ol style="list-style-type: none"> 1. Praca i mieszkanie dla każdego 2. Powszechny dostęp do edukacji, kultury i sportu
Władze samorządowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykształcone, komunikatywne władze o dużym autorytecie i poparciu społecznym 2. Operatywni liderzy
Przedsiębiorcy i inwestorzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pełna infrastruktura techniczna „pod inwestycje” 2. Stabilne zasady inwestowania 3. Odpowiednio wykształcone zasoby pracy
Rolnicy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wieś wielofunkcyjna 2. Pełna specjalizacja i wysoka towarowość produkcji rolnej 3. Zróżnicowane formy własnościowe gospodarstw rolnych i spółdzielni

Źródło: Plan Strategiczny obszaru lokalnego Nowe Miasto Lubawskie oraz gminy Nowe Miasto Lubawskie i Kurzętnik. 1998.Gdańsk s.23

3) Program ochrony środowiska Gminy Nowe Miasto Lubawskie

Celem strategicznym, czyli misją powiatu nowomiejskiego, a więc i gmin wchodzących w jego skład, jest „Proekologiczny rozwój powiatu – działanie w kierunku osiągnięcia wysokiej świadomości ekologicznej społeczeństwa, zachowania walorów środowiskowych, krajobrazowych i przyrodniczych oraz pełna kontrola przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska i przyrody, zmierzające do osiągnięcia pozycji lidera w województwie w zakresie czynnej ochrony środowiska”.

Zadania przedstawione w harmonogramie planu wynikają bezpośrednio z zapisów Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Programu Ochrony Środowiska Powiatu Nowomiejskiego, Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Nowe Miasto Lubawskie, Planu Strategicznego Obszaru Lokalnego miejscowości Nowe Miasto Lubawskie oraz Gmin Kurzętnik i Nowe Miasto Lubawskie, a także diagnozy stanu środowiska w gminie Nowe Miasto Lubawskie.

I tak do celów głównych planu zaliczone zostały:

- wzrost świadomości ekologicznej,

- zagospodarowanie przestrzenne uwzględniające wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu,
- ochrona ekosystemów wodnych,
- ochrona jakości wód,
- rozwój turystyki niezagrażający stanowi środowiska,
- dobry stan atmosfery,
- ochrona przyrody, bioróżnorodności i puli genowych,
- ochrona gleb przed degradacją,
- optymalna lesistość,
- racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, materiałów i energii (*Program ochrony środowiska Gminy Nowe Miasto Lubawskie na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011 2004*).

4) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nowe Miasto Lubawskie

Plan jest również zgodny z dokumentami o znaczeniu ponadlokalnym. Są to:

- 1) Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Nowomiejskiego na lata 2004 – 2006 oraz 2007 – 2013**
- 2) Strategia Rozwoju Powiatu Nowomiejskiego na lata 2007 – 2013**
- 3) Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020**

2. Charakterystyka miejscowości

2.1. Położenie administracyjno-geograficzne

Miejscowość Gryżliny położona jest w gminie wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie w powiecie nowomiejskim. Powiat, zaś zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Sąsiaduje z powiatem działdowskim od wschodu, iławskim od północy, grudziądzkim od zachodu i brodnickim od południa.

Rys. 1. Położenie powiatu nowomiejskiego na tle województwa

Źródło: www.zpp.pl

Gmina wiejska Nowe Miasto Lubawskie sąsiaduje natomiast z gminą miejską Nowe Miasto Lubawskie, gminą Grodziczno, Kurzętnik i Biskupiec Pomorski oraz gminami powiatu iławskiego – Lubawa i Iława. Dokładne położenie gminy przedstawia poniższy rysunek.

Rys. 2. Położenie Gminy Nowe Miasto Lubawskie na tle powiatu nowomiejskiego

Źródło: www.zpp.pl

Wieś Gryżliny położona jest w północno-zachodniej części gminy, przy drodze z Nowego Dworu do Jamielnika, oddalona ok. 8 km na północny wschód od Nowego Miasta Lubawskiego.

Rys. 3. Miejscowość Gryżliny na tle gminy

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie

W świetle fizyczno – geograficznego podziału Polski miejscowość Gryżliny leży (tak jak cała Gmina Nowe Miasto Lubawskie) w obrębie makroregionu Pojezierza Chełmińsko – Dobrzyńskiego. Jej obszar znalazł się w zasięgu ostatniego zlodowacenia skandynawskiego, stąd rzeźba terenu posiada cechy charakterystyczne dla krajobrazu młodoglacjalnego. Bardzo urozmaicona rzeźba terenu jest efektem erozyjnej i akumulacyjnej działalności lądolodu.

Klimat miejscowości Gryżliny nie odbiega od klimatu całego powiatu nowomiejskiego. Charakteryzuje się dużą zmiennością. Średnie temperatury wahają się ok. 7,0 - 7,5 °C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą ok. 17,5 °C, a najzimniejszym miesiącem luty (- 4,1 °C). Długość okresu wegetacyjnego wynosi ok. 165 dni. Przeciętne wieloletnie sumy opadów wynoszą ok. 598 mm.

2.2. Rys historyczny

Gryżliny stanowiły własność rycerską. Nie zachowały się dokumenty nadania ziemi na rzecz rycerstwa, wydarzyło się to najpóźniej na przełomie XIV i XV wieku. Pierwsze dane świadczące o istnieniu wsi pochodzą z 1402 roku, kiedy to notuje się Mikołaja z *Greszelinge*, właśnie w ten sposób pierwotnie zwano tę miejscowość.

Powyższy zapis jest zniemczoną nazwą tej miejscowości, która według językoznawców, ma rodowód bałtycki (pruski). Wieś o tej samej nazwie istnieje też w pobliżu Olsztyna. Świadczy to o tym, że Gryżliny były zamieszkałe przez osadników pruskich oraz polskich zapewne jeszcze w czasach przedkrzyżackich. Rodowód ten potwierdzają też informacje, że wioska posługiwała się polskim prawem osadniczym, a nie chełmińskim, jak większość okolicznych wsi. Z czasem uległo to zmianie.

Miejscowi rycerze mieli obowiązek służenia zbrojnego w wyprawach krzyżackich i tak w 1409 roku wspomniany wyżej Mikołaj uczestniczył w wyprawie na Dobrzyń, gdzie stracił konia i otrzymał za to 9 grzywien od władz krzyżackich.

W 1414 roku wioska została złupiona przez wojska polskie, poniesione straty to: 6 spalonych budynków, „zboże, konie i krowy zabrane”. W tym czasie jako właściciela wsi wspomina się nadal Mikołaja oraz niejakiego *Sandera*. W 1423 roku dziedzice otrzymali akt odnowienia praw do tej wsi. W źródłach z tego właśnie roku wspomina się, iż rządzi się już prawem chełmińskim, a jej właściciel miał obowiązek służenia w wojsku krzyżackim na koniu w lekkiej zbroi. Zapewne właśnie w 1423 roku Gryżliny otrzymały

prawo chełmińskie.

Miejscowi rycerze, pochodzenia niemieckiego, współdziałali ze Związkiem Pruskim. Wspomniany wyżej Sander (lub jego syn o tym samym imieniu) był wymieniany wśród współpracowników Związku.

W drugiej połowie XV wieku rycerze z Gryźlin wymarli lub też zubożeli i sprzedali wioskę, która przeszła na własność rodu Wilkanowskich - starostów bratiańskich. Starostwo bratiańskie było majątkiem królewskim użytkowanym przez Wilkanowskich, ale nie stanowił ich prywatnej własności. Gryźliny natomiast były już własnością dziedziczną. W 1501 roku wioska wymieniana jest wśród posiadłości należących do Wilkanowskich. W tymże roku w podziale między braćmi wioskę Gryźliny otrzymał Mateusz Wilkanowski.

Wokół rozciągały się dobra starościńskie użytkowane przez Wilkanowskich, Gryźliny zostały de facto włączone do dóbr starostwa. Wraz z przejściem starostwa na rodzinę Działyńskich, również Gryźliny stały się własnością Działyńskich.

Gdy w 1570 roku słuźebnik starostwa bratiańskiego Bartosz Sławiński oddawał podatek od starostwa, ujął wśród wsi starościńskich również wieś *Gryźliny*. Nie ma przy niej żadnej wzmianki na temat innego statusu, wymieniona została na końcu listy wsi starostwa, przed folwarkami. Tenże spis podatkowy wspomina, iż wioska liczyła 6 gburów i 3 ogrodników bez roli.

Jednak Działyńscy mieli świadomość innego statusu wsi, ponieważ gdy w 1639 roku jeden z nich wyposazał klasztor w Łąkach, to przekazał pewne sumy (z dochodów) zakonnikom właśnie na dobrach Gryźliny. Żadne inne wsie królewskie nie znalazły się w tym zapisie.

W XVIII wieku dobra Gryźlin przeszły na własność drobnych rodów szlacheckich polskiego pochodzenia. Ziemia podzielona była tu między kilkunastu dawnych rycerzy, którzy utworzyli w pobliżu osady: Bagno i Kopaniny.

Na początku XIX stulecia, gdy następowało ubożenie dawnych szlachciców, ziemia zaczęła ulegać konsolidacji. W Gryźlinach i Kopaninach głównymi właścicielami została rodzina Chrzanowskich.

Warto wspomnieć, że w 1880 roku w rodzinie Chrzanowskich urodziła się Zofia Chrzanowska (1880-1943). Zdobyła wykształcenie i przez wiele lat była prywatną nauczycielką bogatych rodów w Polsce i na Zachodzie (jej uczniem był późniejszy premier Leon Kozłowski). Przed I wojną wróciła w rodzinne okolice i organizowała polską infrastrukturę społeczną kształciła kadry nauczycielskie. W 1927 roku przeniosła się do

Grudziądz, gdzie zmarła w 1943.

Słownik Geograficzny z 1882 roku zapisał na temat miejscowości: *Gryżliny, niem. Grislin, rycerskie dobra powiat lubawski, nad małą strugą, która z tutejszego jeziora uchodzi do Drwęcy, około 1 i pół mili od Lubawy. Terazniejszy posiadał Józef Chrzanowski; budynki po spaleniu nowe w cegłą stawiane, gleba prawie bez wyjątku urodzajna, pszenna. Obszaru ziemi obejmuje mórg 2 223, budynków 24, domów mieszkalnych 10, katolików 154, ewangelików 5. Parafia Radomno, szkoła Jamielnik, poczta Nowemiasto.*

W latach dwudziestych XX wieku Gryżliny były gminą wiejską. W 1921 roku naliczono tutaj 44 domy i 303 mieszkańców, przewagę mieli Niemcy, aż 278 osób podało wiarę ewangelicką i 230 narodowość niemiecką. Pozostali byli katolikami i Polakami.

W okresie przed II wojną światową działała w tej wsi szkoła powszechna 1 - klasowa, z jednym nauczycielem, uczyło się w niej w 1928 roku 48 dzieci katolickich i 15 ewangelickich.

Rys. 4 Okolice Gryżlin na mapie z przełomu XVIII i XIX wieku (skala 1:150 000)

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie

2.3. Funkcja miejscowości

Gryżliny są wsią typu wielodrożnicy rozmieszczoną głównie wzdłuż drogi powiatowej nr 1315N Nowy Dwór-Gryżliny Bagno. Długość drogi powiatowej na terenie miejscowości to ok. 1,2 km.

Rys. 5. Gryżliny z lotu ptaka

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie

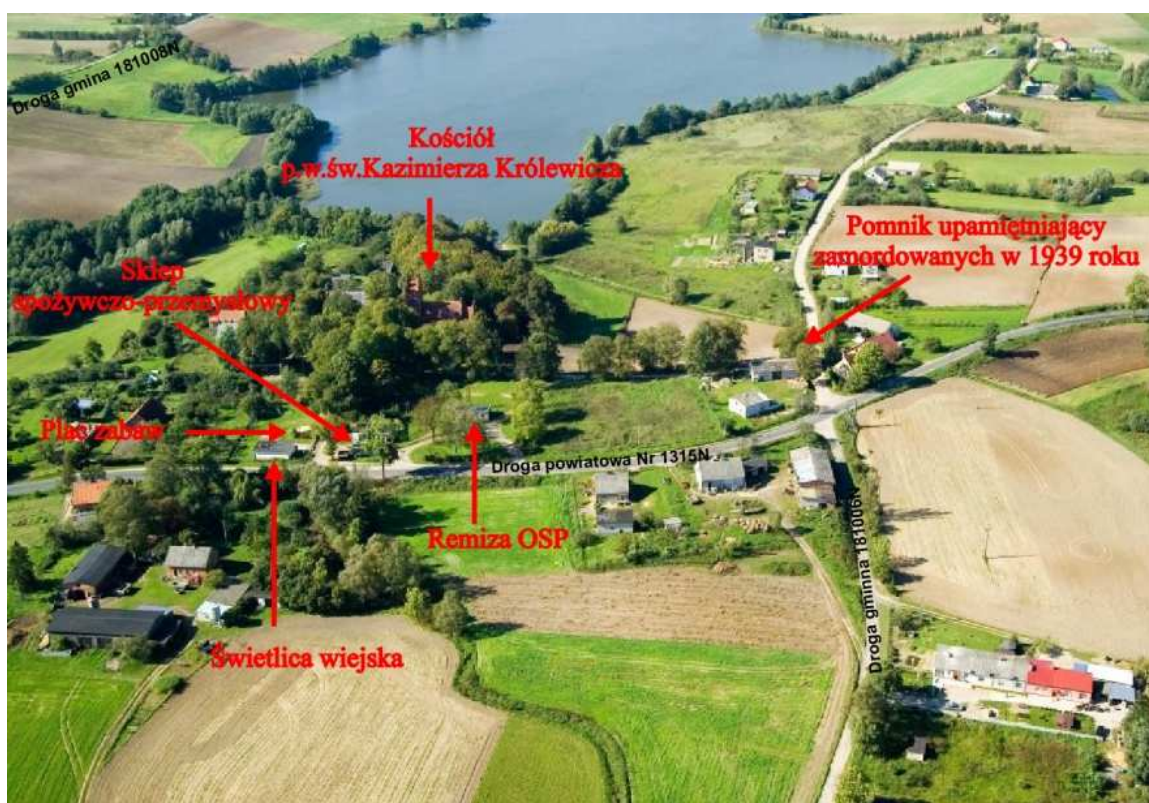
Gryżliny to wieś, która pełni przede wszystkim funkcje mieszkalne i rolnicze.

- **funkcja mieszkalna** – przeważa zabudowa jednorodzinna, brak jest typowych bloków.
- **funkcja rolnicza** – część mieszkańców prowadzi własne rodzinne gospodarstwa rolne.
- rozwijająca się **funkcja turystyczna** – z uwagi na atrakcyjne położenie (bliskość lasów i jezior) oraz walory przyrodnicze wieś ma ogromny potencjał do rozwoju turystyki wiejskiej – w szczególności agroturystyki).

2.4. Opis i charakterystyka obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb kulturalno-społecznych mieszkańców

W przestrzenno – urbanistycznym układzie wsi można wyodrębnić centralny obszar Gryźlin, głównie wzdłuż drogi powiatowej nr 1315N Nowy Dwór-Gryźliny-Bagno (długość drogi na terenie miejscowości to ok. 1,2 km) oraz między drogami gminnymi Jamielnik – Gryźliny – Radomno – nr 181006N oraz Lekarty – Gryźliny – Chrośle – nr 181008N.

Znajduje się tu większość najważniejszych instytucje społecznych i publicznych działających na terenie Gryźlin. Są to: kościół p.w. Św. Kazimierza Królewicza, Ochotnicza Straż Pożarna, Świetlica wiejska. W pobliżu znajdują się również, plac zabaw, pomnik upamiętniający zamordowanych w październiku 1939 r., przystanek PKS.

Rys. 6. Obszaru o szczególnym znaczeniu

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie

Z uwagi na lokalizację na tym obszarze najważniejszych dla życia społeczno-kulturalnego instytucji pełni on funkcję centrum wsi. Brak jednak w tym miejscu wielofunkcyjnej przestrzeni gdzie mieszkańcy mogliby się spotykać i organizować

impresy kulturalne integrujące społeczność lokalną co zdecydowanie obniża atrakcyjność obszaru dla mieszkańców jak i dla przyjezdnych. Dlatego też istnieje potrzeba zagospodarowania i uporządkowania tego terenu, który dzięki dogodnemu położeniu może spełniać funkcje społeczno-kulturalne. Ze względu na położenie terenu przy drodze powiatowej niezbędna jest poprawa układu komunikacyjnego w tym obszarze w celu zapewnienia bezpieczeństwa użytkowników.

2.5. Rolnictwo, użytkowanie gruntów

Gryżliny podobnie jak cała Gmina Nowe Miasto Lubawskie, należy do słabo uprzemysłowionych rejonów województwa warmińsko - mazurskiego.

Podstawę działalności gospodarczej stanowi rolnictwo małe i średnio obszarowe. Znajduje się tu 37 gospodarstw rolnych, które łącznie zajmują powierzchnię 303,8797 ha fizycznych. W strukturze obszarowej gospodarstw rolnych 48,65 % stanowią gospodarstwa małoobszarowe do 5 ha. Gospodarstwa duże powyżej 15 ha stanowią 18,92 % ogólnej liczby gospodarstw w Gryżlinach, ponad 32 % stanowią gospodarstwa o powierzchni z przedziału od 5 do 15 ha. Przedstawia to poniższa tabela.

Tabela 2

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

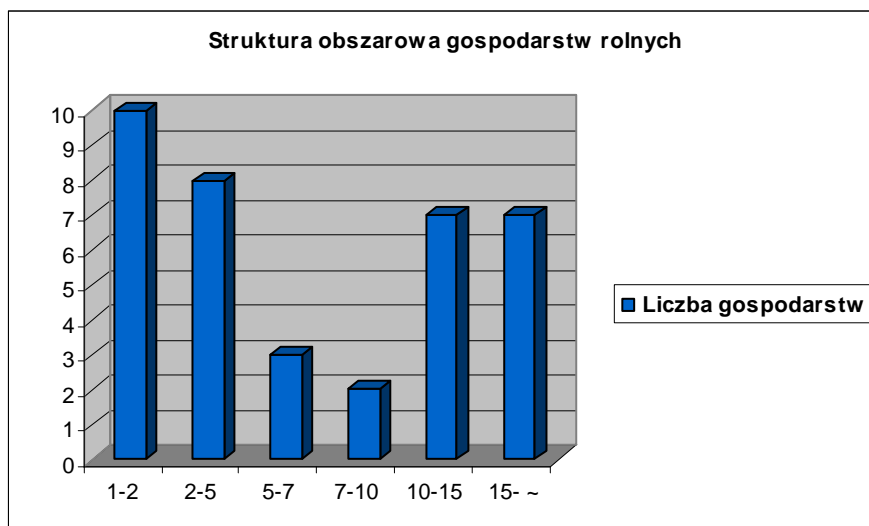
Miejscowość	Powierzchnia gospodarstwa w ha	Liczba gospodarstw	Razem powierzchnia w ha
1	2	3	4
Gryżliny	1-2	10	15,0658
	2-5	8	20,7260
	5-7	3	18,3844
	7-10	2	15,8666
	10-15	7	80,0356
	15- ~	7	153,8013
	Razem	37	303,8797

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy, stan na dzień 08.02.2010 r.

Jak łatwo zauważyć najwięcej gospodarstw rolnych tj. 10 mieści się w przedziale od 1 – 2 ha. Drugą grupą, co do wielkości gospodarstw stanowią gospodarstwa od 2 do 5

ha. Liczba takich gospodarstw równa jest 8. Najmniejszą grupę natomiast stanowią gospodarstwa w przedziale od 7 do 10 ha i są to zaledwie 2 gospodarstwa.

Szczegółową strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w miejscowości Gryźliny przedstawia poniższy rysunek.

Rys. 7. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Źródło: Opracowanie własne.

Miejscowość Gryźliny zajmuje powierzchnię 574,65 ha. (tj. 4,17 % powierzchni gminy). Użytkowanie gruntów miejscowości według stanu na dzień 08.02.2010 roku przedstawia się następująco:

- powierzchnia użytków rolnych – 461,65 ha (tj. 80,31 % ogólnej powierzchni miejscowości).
- powierzchnia lasów – 19,56 ha (tj. 3,41 % ogólnej powierzchni miejscowości),
- pozostałe grunty i nieużytki 93,55 ha (tj. 16,28 % ogólnej powierzchni miejscowości).

Wśród użytków rolnych dominują grunty orne 396,81 ha, pastwiska 26,28 ha i łąki 29,14 ha. Sady natomiast zajmują tylko 3,12 ha. Grunty rolne zabudowane stanowią 6,19 ha.

2.6. Ludność

Na dzień 31.12.2009 roku wieś Gryźliny zamieszkiwało 230 osób (zameldowanie stałe i czasowe) z czego 110 to kobiety, 120 to mężczyźni, co stanowi 2,76 %

mieszkańców Gminy Nowe Miasto Lubawskie. Kobiety stanowią 47,83 %, mężczyźni natomiast 52,17 % ogólnej liczby mieszkańców miejscowości.

Rys. 8. Struktura płci w miejscowości Gryźliny

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba mieszkańców na przełomie ostatnich 4 lat zmieniała się nieznacznie:

Tabela 3

Liczba mieszkańców w latach 2006 – 2009

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba mieszkańców	227	229	229	230

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG NML.(stany na koniec roku)

Rys. 9. Liczba mieszkańców w poszczególnych latach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG NML

Liczbę mieszkańców w podziale na grupy wiekowe przedstawia tabela poniżej.

Tabela 4

Liczba mieszkańców z podziałem na wiek

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA LUDNOŚCI	WIEK		RAZEM WEDŁUG PŁCI
Gryżliny	230	przedprodukcyjny	M: 36 K: 35	Mężczyźni: 120 Kobiety: 110
		produkcyjny	M:80 K:59	
		poprodukcyjny	M: 4 K: 16	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG NML.

Jak wskazują powyższe dane osoby w wieku produkcyjnym stanowią 60,44 % ogółu mieszkańców wsi.

W kolejnej tabeli zaprezentowano liczbę i strukturę ludność ze względu na wiek mieszkańców w porównaniu z liczbą i strukturą ludności w Gminie Nowe Miasto Lubawskie.

Tabela 5

Liczba mieszkańców z podziałem na wiek na tle gminy

Wyszczególnienie	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
Gryżliny	36	35	80	59	4	16
Liczba ludności w Gryżlinach	71		139		20	
Gmina Nowe Miasto Lubawskie	1069	1072	2754	2390	333	720
Liczba ludności w gminie	2141		5144		1053	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG NML.

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy jest niski. Zaledwie 2,85 % mieszkańców posiada wyższe wykształcenie i 17,9 % - średnie, w tym 3,3 % - ogólnokształcące. Najbardziej liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (41,9 %) i zasadniczym zawodowym (31,8 %). Stosunkowo dużą grupę stanowią również osoby z niepełnym wykształceniem podstawowym lub też bez wykształcenia – 5 %.

Tabela 6

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Nowe Miasto Lubawskie

Gmina	Wyższe	Średnie			Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
		Razem (łącznie z policealnym)	w tym				
			Ogólnokształcące	Zawodowe			
Nowe Miasto Lub.	2,85 %	17,9 %	3,3 %	12,7 %	31,8 %	41,9 %	5 %

Źródło: Spis Powszechny. 2002. Olsztyn.

2.7. Bezrobocie

Na terenie miejscowości Gryżliny oraz w innych miejscowościach gminy nie są prowadzone odrębne statystyki dotyczące bezrobocia. Struktura bezrobocia została przedstawiona w oparciu o dane obejmujące cały obszar Gminy Nowe Miasto Lubawskie.

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Nowym Mieście Lubawskim zarejestrowanych na dzień 31.12.2009 roku było 566 osób, w tym 296 kobiet. Stopa bezrobocia dla powiatu nowomiejskiego w październiku 2009 r. wyniosła 17,4 %.

Tabela 7

Liczba bezrobotnych w Gminie Nowe Miasto Lubawskie w poszczególnych latach

Wyszczególnienie	2005		2006		2007		2008		2009	
	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
Liczba bezrobotnych zarejestrowanych	908	518	780	484	531	338	369	221	566	296
Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku	207	76	161	66	121	60	128	64	214	89
Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku	701	442	619	418	410	278	241	157	352	207
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	563	347	520	358	328	240	166	118	173	118

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Nowe Miasto Lubawskie. Stany na dzień 31.12.

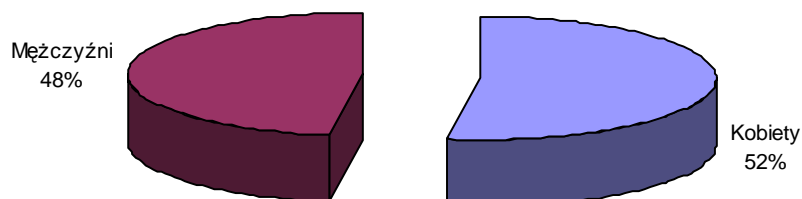
Rys. 10. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne.

W Gminie Nowe Miasto Lubawskie bezrobocie sięga 566 osób (dane na 31.12.2009). W roku 2005 bezrobocie osiągnęło poziom 908 osób, natomiast w roku 2006 i 2007 odpowiednio 780 i 531. W 2008 r. 369. W analizowanym okresie sytuacja polepszała się z roku na rok, jednakże w 2009 r. sytuacja odwróciła się. Przyczynę wzrostu liczby bezrobotnych można dopatrywać się w kryzysie jaki dotykał Polskę i świat w tym okresie. Mimo tego liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do 2005 r. spadła o 342 osoby.

Na terenie gminy niepokojący jest fakt, iż największe trudności ze znalezieniem pracy mają kobiety. Ponad połowę osób pozostających bez pracy stanowią kobiety. Taka sytuacja miała miejsce w ostatnich 4 latach. Najgorzej jednak przedstawiała się sytuacja w 2007 roku, wówczas kobiety stanowiły największy odsetek osób pozostających bez pracy i wynosił 63,65 %.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 31.12.2009 r.

Rys. 11. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg płci

Źródło: Opracowanie własne.

Bardzo duża liczba osób pozostająca bez pracy i bez prawa do zasiłki jest oznaką wstępowania w gminie zjawiska długotrwałego okresu pozostawania bez pracy. Osoby, które nie pracują już ponad rok tracą chęci do poszukiwania pracy, często odczuwają ogromną bezsilność i apatię wobec zaistniałej sytuacji. Osoby takie przestają nawet szukać alternatywnych źródeł utrzymania rodziny. Są dużo bardziej podatne na wszelkiego rodzaju patologie społeczne i szybciej, również przez innych członków społeczności, spychani są na tak zwany margines społeczny. Sytuację taką potwierdzają dane statystyczne na temat czasu pozostawania bez pracy podana w miesiącach:

Tabela 8

Liczba bezrobotnych z uwzględnieniem czasu pozostawania bez pracy

Czas pozostawania bez pracy	2005		2006		2007		2008		2009	
	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
Do 1 mies.	47	20	50	21	48	20	46	18	77	28
1-3	128	57	113	46	80	36	65	36	106	49
3-6	127	60	102	58	82	51	77	47	157	80
6-12	173	87	126	75	69	38	73	45	122	66
12-24	159	90	133	88	75	49	38	24	63	42
Pow. 24	274	204	256	196	177	144	70	51	41	31
Razem	908	518	780	484	531	338	369	221	566	296

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Nowe Miasto Lubawskie.

Z powyższych danych wynika, że na terenie gminy występuje zjawisko długotrwałego bezrobocia.

Tabela 9

Liczba bezrobotnych z podziałem na poziom wykształcenia

Wykształcenie	2005		2006		2007		2008		2009	
	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
Wyższe	10	7	12	10	7	7	13	11	13	12
Policealne i średnie zawodowe	164	115	136	104	91	68	79	63	96	56
Ogólnokształcące	39	33	39	32	30	21	24	14	34	25
Zasadnicze zawodowe	353	177	274	156	184	112	113	55	219	96
Gimnazjalne i poniżej	342	186	319	182	219	130	140	78	204	107
Razem	908	518	780	484	531	338	369	221	566	296

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Nowe Miasto Lubawskie.

Z powyższych danych wynika, że największe trudności ze znalezieniem pracy mają osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym oraz z zasadniczym zawodowym. Drugą grupę osób najbardziej narażoną na brak pracy są osoby posiadające wykształcenie policealne lub średnie zawodowe. Fakt, że osoby z wykształceniem ogólnym obok tych z wyższym mają najmniejsze problemy ze znalezieniem pracy może wynikać z tego, iż są to najczęściej osoby kontynuujące naukę na uczelniach wyższych.

2.8. Pomoc społeczna

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2009 roku wynosiła 94 osoby (21 rodzin). Udział osób korzystających z pomocy społecznej w całkowitej liczbie mieszkańców wsi wynosił 40,87 %, podczas gdy średnia dla całej gminy wynosiła 20,12 % (1678 osób korzystających z pomocy społecznej w gminie – 455 rodzin).

Osoby korzystające z pomocy społecznej z miejscowości Gryżliny stanowiły 5,6 % wszystkich beneficjent ośrodka pomocy w gminie Nowe Miasto Lubawskie

Rys. 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na tle gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS.

Główne formy pomocy to:

- zasiłek okresowy
- zasiłek celowy na opał ,leki
- zasiłek celowy na zakup żywności w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”
- zasiłek stały
- dożywianie dzieci w szkole

Dzięki aktywnemu pozyskiwaniu przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanowie środków zewnętrznych, oprócz realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, możliwe jest wdrażanie kompleksowych i nowatorskich rozwiązań, stwarzających szansę skutecznego działania w kierunku systematycznego zmniejszania

skali bezrobocia w gminie oraz uruchomienia procesu stopniowego wychodzenia z wykluczenia społecznego, a także pobudzenia aktywności środowiska lokalnego.

Wśród wielu działań podejmowanych przez Ośrodek skierowanych do różnych grup społecznych (m.in. dzieci i młodzieży, osób dorosłych, osób 50+, uzależnionych, niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, niezaradnych życiowo, rodzin z problemami opiekuńczo - wychowawczymi) szczególnie należy wymienić realizację projektów: „Utworzenie i funkcjonowanie Klubu Integracji Społecznej w Mszanowie”, „Od bierności do aktywności”, „**Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej w Bratianie**”, „Gwizdliny – aktywna społeczność”, „Jamielnik i okolica – aktywna społeczność”. We współpracy ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Lokalnych z/s w Nowym Mieście Lubawskim realizowano projekt „Wakacje z angielskim” oraz projekt „**Akademia Seniora w Bratianie**”, za który Stowarzyszenie otrzymało tytuł „Dobra praktyka EFS na Warmii i Mazurach” w I edycji konkursu „Ambasador EFS 2009 w ramach dobrych praktyk POKL”.

Rys. 13. Ścianka wspinaczkowa wybudowana w ramach projektu MKIS w sali gimnastycznej Zespołu Szkół im. Rodu Działyńskich w Bratianie

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie.

2.9. Gospodarka

W miejscowości Gryżliny nie są zlokalizowane żadne większe przedsiębiorstwa produkcyjne, ani firmy usługowe. Aktywność gospodarczą mieszkańców miejscowości charakteryzują drobne zakłady usługowe i handlowe. Są to w przeważającej części małe rodzinne firmy. Na dzień 09 lutego 2010 roku były zarejestrowanych 6 podmiotów gospodarczych.

2.10. Kultura – życie kulturalne

Życie kulturalne wsi skupia się wokół takich grup lokalnych jak:

- Samorząd wiejski (sołtys z radą sołecką)
- Ochotnicza Straż Pożarna

Życie mieszkańców skupione jest głównie wokół jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Gryżlinach. Ochotnicze straże pożarne w gminie Nowe Miasto Lubawskie mają już ponad wiekową tradycję, które w większości powstały na początku XX wieku. Jednostka z Gryżlin jest jedną z 10 jednostek działających na terenie Gminy Nowe Miasto Lubawskie. OSP Gryżliny zostało założone w 1924 roku. Jednostka na koniec 2009 roku liczyła 20 czynnych strażaków, Jest to jednostka typu M-1.

Mieszkańcy mają możliwość uczestniczenia w różnych imprezach, warsztatach, przeglądach organizowanych przez Gminne Centrum Kultury Nowe Miasto Lubawskie z/s w Mszanowie. Sztandarową imprezą w gminie jest „Marsz na Grunwald” – rokrocznie w ostatni weekend czerwca w Bratianie organizowane jest cykl imprez upamiętniających ostatnie dni obu armii przed bitwą grunwaldzką. Inscenizowane są takie wydarzenia jak: Narada Wielkiego Mistrza Ulryka von Jungingena z dostojnikami Zakonu na zamku w Bratianie, czy odwzorowanie orszaku rycerskiego podążającego na bitwę.

Rys. 14. Marsz na Grunwald

Źródło: Fot. Stanisław R. Ulatowski

3. Inwentaryzacja zasobów

3.1. Zasoby przyrodnicze

3.1.1. Warunki geomorfologiczne

Gryżliny jak i cała gmina w świetle fizyczno-geograficznego podziału Polski znajduje się w obrębie makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Jej obszar znalazł się w zasięgu ostatniego zlodowacenia skandynawskiego, stąd rzeźba terenu posiada cechy charakterystyczne dla krajobrazu młodoglacjalnego. Procesy glacialne związane z kolejnymi fazami postępu i recesji lądolodu spowodowały, że obszar ten został mocno urzeźbiony i charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem hipsometrycznym. Występuje tu wyjątkowo duże nagromadzenie polodowcowych form rzeźby terenu takich jak m.in. moreny denne, pagórki wzgórza morenowe, rynny subglacjalne, płyty sandru, zagłębienia wytopiskowe. Bardzo urozmaicona rzeźba terenu jest efektem erozyjnej i akumulacyjnej działalności lądolodu, wód z topniejącego lądolodu oraz procesów zachodzących w okresie po ustąpieniu lądolodu i obecnie. Podstawowymi formami rzeźby terenu na tym obszarze są płaska i falista wysoczyzna morenowa, równiny sandrowe oraz dolina Drwęcy. Największe powierzchnie zajmuje falista wysoczyzna morenowa o nierównej powierzchni. Zbudowana jest przeważnie z gliny morenowej i gliny piaszczystej, a miejscami z piasków zwałowych. Płaska wysoczyzna morenowa zalega płytami w rejonie wsi Jamielnika, Radomna, Nowego Dworu, Lekart. Na tle wysoczyzny morenowej wyraźnie dominują pagórki i wzgórza morenowe, które wznoszą się ponad 160 m n.p.m. Występują one w rejonie Nawry i Gwiżdżin. Posiadają kształt rozległych masywów. Na powierzchni zbudowane są z gliny zwałowej, która jest efektem akumulacyjnej działalności lądolodu skandynawskiego. Na obszarze wysoczyzny morenowej występują pagórki morenowe, ozy - na południe od Nowego Dworu i w rejonie Chrośła oraz kemy - na południe od Jamielnika. Ozy i kemy zbudowane są z warstwowych piasków i żwirów. Ze względu na cenny materiał budowlany ozy w Nowym Dworze zostały w znacznym stopniu zniszczone. Wysoczyznę morenową rozcinają liczne i silnie rozgałęzione rynny polodowcowe, doliny wód roztopowych oraz zagłębienia wytopiskowe. Rynny jeziora Skarlińskiego, **Gryżliny** i Studa mają przebieg równoleżnikowy. W północnej części gminy Nowe Miasto Lubawskie znaczne powierzchnie zajmują równiny sandrowe powstałe w wyniku akumulacyjnej działalności wód roztopowych lądolodu w czasie jego postępu. Zalegają one znacznie niżej w stosunku

do wysoczyzny morenowej. Równiny te porastają głównie lasy. Z północy na południe gminy przebiega głęboko wcięta w wysoczyznę morenową dolina Drwęcy. Posiada doskonale rozwinięty system teras rzecznych oraz liczne drobne dolinki.

3.1.2. Lasy

Według stanu na dzień 08.02.2010 roku powierzchnia lasów w obrębie Gryźliny wynosi 19,56 ha co stanowi 3,35 % ogólnej powierzchni obrębu. Dla porównania całkowita powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 2369,0629 ha, tj. 17,18 % powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne znajdują się w rejonie Bratiana i Tylic oraz Radomna i Jamielnika (wieś sąsiednia do Gryźlin). Lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa, głównie prywatne występują m.in. w rejonie Bratiana, Jamielnika, Radomna i Tylic. Dominują siedliska boru świeżego i boru mieszanego świeżego.

3.1.3. Gleby

Bardzo zróżnicowana budowa geologiczna i urozmaicona rzeźba terenu spowodowały wykształcenie różnych typów, rodzajów i gatunków gleb. Dominują gleby brunatnoziemne wytworzone z piasków i glin zwałowych zalegające na wysoczyźnie morenowej. Charakteryzują się one głębokim próchnicznym poziomem, posiadają właściwe stosunki wodnopowietrzne, dobrą zdolność magazynowania wilgoci. Odpowiadają klasom bonitacyjnym od IIIa do IV b. Największy areal zajmują w rejonie Radomna, Lekart, Skarlina, Nawry, **Gryźlin**, Gwiździn i Tylic. Gleby bielicoziemne występują płatami na terenie wysoczyzny morenowej i na terenach sandrowych. W dnach rynien występują często czarne ziemie. Natomiast w obrębie terasy zalewowej Drwęcy występują mady.

3.1.4. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe są ważnym elementem różnorodności krajobrazowej gminy Nowe Miasto Lubawskie, ponieważ decydują o funkcjonowaniu i bogactwie ekosystemów oraz mają duże znaczenie społeczne i gospodarcze. Sieć hydrologiczną gminy tworzą

rzeki, strumienie, oczka i zbiorniki wodne oraz liczne jeziora. Pod względem hydrograficznym gmina (także miejscowość Gryżliny) znajduje się w dorzeczu Drwęcy, jedynie niewielki północno-zachodni jej fragment znajduje się w dorzeczu Osy (Struga Laka).

W Gryżlinach znajduje się jezioro:

- **Jezioro Gryżliny** - położone na skraju wsi. Powierzchnia 30,9 ha, maksymalna długość ok. 1000 m, maksymalna szerokość - ok. 430 m, głębokość średnia 3,2 m, głębokość maksymalna = 5,6 m, lustro wody na wysokości 93,9 m. Położone wśród pól, w równoleżnikowej głębokiej rynnie ciągnącej się na zachód od wsi. Linia brzegowa urozmaicona, z kilkoma płytkimi, niewielkimi zatokami. Jezioro zaliczane jest do typu okresowo bifurkującego (czyli posiadającego odpływ wody w dwóch kierunkach). Część wody odpływa w kierunku wschodnim, do strugi Radomno (podczas wyższych stanów wody), część poprzez wąski ciek odpływa do jeziora Studa. W jeziorze występuje leszcz, płoć, węgorz, szczupak. Jezioro Gryżliny może być początkiem szlaku kajakowego Strugi Kakaj (konieczne są jednak przenoski lub transport kajaków).
- W przedłużeniu równoleżnikowej rynny jeziora Gryżliny, ok. 1,4 km na zachód od wsi Gryżliny znajduje się **jezioro Studa** – Jezioro położone wśród pól, powierzchnia 33,5 ha, maksymalna długość ok. 1330 m, maksymalna szerokość ok. 440m, średnia głębokość 1,9 m, maksymalna głębokość 3,6 m. Lustro wody na wysokości ok. 92,7 m n.p.m.

Rys. 15. Jezioro Gryżliny z lotu ptaka

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie

3.1.5. Formy ochrony przyrody

Na terenie gminy występują

- rezerwat przyrody pod nazwą „Rzeka Drwęca” – Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1961 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. (M.P.61.71.302 z dnia 19.09.1961r.)
- obszary chronionego krajobrazu:
- „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Drwęcy”
- „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Wel”
- „Skarliński Obszar Chronionego Krajobrazu” – Rozporządzenie nr 54 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 10 listopada 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko mazurskiego. (Dz. Urzęd. Woj. Warm-Maz. 05, nr 175, poz. 1951 ze zm.)
- na terenie gminy znajduje się proponowany przez Rząd RP obszar do Natury 2000. Jest to Dolina Drwęcy. Kod obszaru: PLH280001

Na terenie wsi nie znajdują się powyższe formy ochrony przyrody jednakże warto nadmienić, że od roku 1994 cała gmina została włączona w obszar Zielonych Płuc Polski.

3.2. Zasoby kulturowe

3.2.1. Zabytki architektury sakralnej i miejsca kultu religijnego

GRYŻLINY - kościół p.w. św. Kazimierza, zbudowany w latach 1896-1897 na terenie zespołu podworskiego. Murowany z cegły, neogotycki, jednonawowy. nieotynkowany. Do roku 1945 był kościołem ewangelickim, obecnie rzymskokatolicki (filialny parafii w Radomnie). Od południa wieża z zegarem, z głównym wejściem w neogotyckim portalu schodkowym z profilowanej cegły. Po obu stronach wieży ozdobne szczyty z blendami i sterczynami. Nawa i niższe prezbiterium przykryte dachem dwuspadowym, krytym dachówką. Okna wysokie, neogotyckie, a w północnej ścianie prezbiterium ujęte jedną blendą. Od wschodu do prezbiterium przylega zakrystia z jednopolaciowym dachem krytym dachówką.

Rys. 16. Kościół p.w. św. Kazimierza w Gryżlinach

Źródło: Fot. Marcin Buliński

GRYŻLINY - cmentarz ewangelicki, przy szosie do Nowego Dworu. Powierzchnia ok. 0,5 ha. Podzielony na dwie części lipową aleją. Kilkadziesiąt zaniedbanych nagrobków. teren nie ogrodzony, zadrzewiony i zakrzaczony. Cmentarz założony w końcu XIX wieku, od roku 1944 nieczynny.

GRYŻLINY - kapliczka, przy szosie wiodącej w kierunku Bagna, w ogrodzie. Zbudowana w roku 1946. murowana z cegły na planie kwadratu, trój kondygnacyjna, otynkowana. Pośrodku frontowej ściany dolnej części znajduje się czerwone serce uformowane w tynku. W środkowej i górnej części we wnękach ceramiczne figury Matki Boskiej i Chrystusa. Daszek tworzą 4 trójkątne szczyty zwieńczone krzyżem, obok metalowy pręt po nieistniejącej już chorągiewce.

Rys. 17. Kapliczka

Źródło: Fot. Marcin Buliński

3.2.2. Inne obiekty zabytkowe

GRYŻLINY - zespół podworski. Dwór zbudowany w połowie XIX wieku, przebudowany w latach 60-tych XX wieku, zatracił pierwotne cechy stylowe. Murowany z cegły, parterowy z piętrowym skrzydłem od północy, otynkowany. Fasada frontowa 6 osiowa z ryzalitem. W skrzydle północnym, na piętrze - 3 okna. Nad wejściem okrągłe okienko. Dachy dwuspadowe. Park o powierzchni ok. 11 ha z nielicznym drzewostanem.

GRYŻLINY - pomnik, przy drodze wiodącej w kierunku Jamielnika. Dwoelementowy obelisk osadzony na płaskiej podstawie z tablicą przedstawiającą 23 nazwiska i imiona mieszkańców Bagna, Chrośla, Nowego Dworu, Jamielnika i Gryżlin zamordowanych w październiku 1939 roku przez hitlerowskiego okupanta. Pomnik wybudowano z inicjatywy miejscowego Komitetu ZSL i odsłonięte w październiku 1956.

GRYŻLINY – dawna szkoła, zbudowana w roku 1899 na terenie zespołu podworskiego. Murowana z cegły, nieotynkowana. parterowa, kamienna podmurówka tworzy zarys prostokąta. Fasada frontowa 7-osiowa z wejściem pośrodku po schodach, ujętym w neogotycki ostrołuk tworzący pseudoryzalit. Dach dwuspadowy kryty dachówką. Za szkołą budynek gospodarczy. murowany z cegły, parterowy, pochodzący z tego samego okresu co szkoła. Obecnie budynek wykupiony na cele turystyczne.

Rys. 18. Dawna szkoła

Źródło: Gmina Nowe Miasto Lubawskie przewodnik krajoznawczy. 1997. Toruń, str. 34.

3.2.3. Obiekty kulturalne użyteczności publicznej

W miejscowości znajduje się świetlica wiejska. Budynek świetlicy to obiekt parterowy, przykryty stropodachem. Budynek wymaga modernizacji. Odbywają się w nim imprezy kulturalne, zebrania mieszkańców.

Rys. 19. Światlica wiejska w Gryżlinach

Źródło: Zbiory Urzędu Gminy Nowe Miasto Lubawskie.

3.3. Zasoby mieszkaniowe

W miejscowości Gryżliny gmina posiada jeden lokal mieszkaniowych (socjalny) o powierzchni 33,26 m².

3.4. Zasoby oświatowe

W Gryżlinach nie ma żadnej placówki oświatowej. Dzieci dowożone są do pobliskiej szkoły, tj. do Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Jamielniku.

W roku szkolnym 2009/2010 do szkoły było dowożonych 36 dzieci z tego „Zerówka” – 4 dzieci, Szkoła Podstawowa – 22 uczniów, Gimnazjum – 10 uczniów.

3.5. Zasoby infrastrukturalne

3.5.1. Sieć komunikacyjna

Sieć drogowa w miejscowości Gryżliny oparta jest o drogę powiatową nr 1315N Nowy Dwór-Gryżliny-Bagno oraz o sieć dróg gminnych. Długość drogi powiatowej na terenie miejscowości to ok. 1,2 km. Przez miejscowość przebiegają dwie drogi lokalne:

- Jamielnik – Gryżliny – Radomno – nr 181006N
- Lekarty – Gryżliny – Chrośle – nr 181008N

Stan dróg w miejscowości Gryżliny, jak i w samej gminie, w większości wymaga poprawy i modernizacji. Są to głównie drogi gruntowe.

W Gryżlinach znajduje się przystanek komunikacji samochodowej PKS.

3.5.2. Wodociągi i kanalizacja

Gmina Nowe Miasto Lubawskie zwodociągowania jest niemal w 100 %. Tak też jest i w Gryżlinach. Długość sieci wodociągowej wraz z 44 przyłączami na dzień 31 grudnia 2009 r. wynosiła 9 735 mb. Osoby nie korzystające z sieci czerpią wodę z własnych, lokalnych ujęć przyzagrodowych.

Woda dla miejscowości Gryżliny czerpana jest z ujęć wody w Bagnie. Najważniejsze parametry ujęć przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 10

Parametry ujęcia wody w miejscowości Bagno

Ujęcie wody	Pobór wody			Studnia głębinowa nr 1				Studnia głębinowa nr 2			
	Średnio m ³ /d	Max m ³ /d	Max m ³ /h	Wydajność m ³ /h	Depresja w metrach	Głębokość w metrach	Rok budowy	Wydajność m ³ /h	Depresja w metrach	Głębokość w metrach	Rok budowy
SUW Bagno	868	-	54	24	4,7	40,2	1987	54	8	35	1973

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gospodarstwa Pomocniczego w Mszanowie

Na terenie gminy Nowe Miasto Lubawskie tylko jedna miejscowość jest wyposażona w sieć kanalizacyjną i oczyszczalnię ścieków. Jest to miejscowość Bagno.

W miejscowości Gryżliny brak jest kanalizacji. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, a następnie za pośrednictwem firm transportowych przewożone do oczyszczalni ścieków w Bagnie i Nowym Mieście Lubawskim. We wsi zlokalizowane są 32 zbiorniki bezodpływowe (dane na dzień 31 grudnia 2009 r.).

3.5.3. Gaz i ogrzewanie

Na terenie miejscowości Gryźliny, a także w gminie i powiecie nie ma dostępu do rozdzielczej sieci gazowej. Mieszkańcy korzystają z gazu butlowego. Miejscowość także nie posiada zbiorczej kotłowni działającej na rzecz mieszkańców. Budynki mieszkalne oraz zakłady ogrzewane są za pomocą własnych sieci i pieców centralnego ogrzewania.

3.5.4. Telekomunikacja i poczta

Na terenie miejscowości jest dostęp do usług telefonicznych stacjonarnych oraz poprzez gęste rozmieszczenie nadajników satelitarnych również do telefonii komórkowej. Brak jest natomiast urzędu pocztowego. Wszyscy mieszkańcy korzystają z usług pocztowych w Jamielniku i Nowym Mieście Lubawskim.

3.6. Zasoby turystyczne

Ukształtowanie terenu gminy jest wyjątkowo urozmaicone pod względem wysokości, na co wpływ miał topniejący lodowiec. W gminie Nowe Miasto Lubawskie znajdują się liczne atrakcje turystyczne zarówno naturalne jak i historyczne.

Gmina Nowe Miasto Lubawskie jest miejscem atrakcyjnym dla uprawiania turystyki. Przez tereny należące do wsi przebiegają atrakcyjne szlaki turystyczne:

- **Szlak pieszy żółty** (w rejestrach PTTK oznaczony jako TO-231). Szlak prowadzi z Torunia, wzdłuż doliny Drwęcy, przez Pojezierze Brodnickie do Radomna, skąd jego przedłużenie prowadzi na teren Pojezierza Iławskiego. Szlak żółty jest fragmentem szlaku europejskiego łączącego Niemcy i Litwę, który oznaczony jest w międzynarodowych spisach kodem E-11, a przez teren Polski wiedzie od Słubic po Ogrodnik!. Szlak „wkracza” na teren gminy u zachodnich brzegów Jeziora Skarlińskiego (ok. 147 km od Torunia, ok 20 km od wsi Ostrowite i ok. 13 km od wsi Łąkorek). Od rozwidlenia szos z Nowego Miasta Lubawskiego do Biskupca Pomorskiego i Łąkorza szlak wiedzie polną drogą ok. 2 km do wsi Skarlin. Na początku tego odcinka rozległy widok na wydłużoną rynnę Jeziora Skarlińskiego. W centrum wsi za kościołem, na rozwidleniu szos

szlak skręca w lewo i drogą wśród pól doprowadza po kolejnych 2,5 km do wsi Lekarty. Tu znaki opuszczają szosę i kierują się polną drogą na północny wschód, w kierunku widocznego w dole jeziora Gryźliny, a następnie wzdłuż południowego brzegu jeziora na wschód do wsi o tej samej nazwie. Z Gryźlin szlak prowadzi od kościoła drogą wśród pól, dalej na wschód i północny wschód. Po przekroczeniu linii kolejowej Iława - Nowe Miasto Lubawskie dochodzi od zachodu do Radomna. W Radomnie (160 km licząc od Torunia i 13 km od wejścia na teren gminy) szlak prowadzi na południowy skraj jeziora Radomno. Następnie wschodnim brzegiem południowej zatoki tegoż jeziora aż do mostu na wschodniej zatoce jeziora Radomno. Poprzez most na jeziorze wiedzie do osady Nowy Ostrów i po ok. 1 km opuszcza teren gminy. Po ok. 9 km. trasą wzdłuż rzeczki Rudej, leśn. Katarzynki, jezior Czerwonego i Łackiego, cały czas wśród lasów, doprowadza do Iławy. Przez teren gminy szlak biegnie na przestrzeni ok. 15 km.

- **Szlak wodny rzeki Kakaj** - ok. 17 kilometrowa trasa prowadzi do Osy przez jeziora Gryźliny, Studa, położone na granicy gminy Biskupiec, Moczyska i Przedzieniec a dalej Kakaj. Dębno i Wielki Staw. W początkowej części szlaku konieczne jest przenoszenie lub transport kajaków.

Ponadto na terenie gminy występują także:

- **Szlak wodny rzeki Drwęcy.** Licząca 207 km Drwęca jest spławna na niemal całej swej długości. Szlak Drwęcy często przedłużany jest jeszcze o 10 km odcinek Wisły do centrum Torunia. Drwęca wpływa na teren gminy Nowe Miasto Lubawskie na 68,5 km swojego biegu (licząc od źródeł), w pobliżu wsi Pustki. Płyńie przez wschodnią część gminy, przyjmując na jej terenie dwa dopływy, będące jednocześnie atrakcyjnymi szlakami kajakowymi. Najpierw, na 71 km biegu Drwęcy, z prawej strony dopływa Ruda (Struga Radomno). W Bratianie, na 74,5 km biegu, z lewej strony dochodzi Wel, największy dopływ Drwęcy i atrakcyjny szlak kajakowy. Drwęca opuszcza teren gminy po 9,5 km na 78 km swojego biegu, na granicy wsi Mszanowo i Nowego Miasta Lubawskiego.
- **Szlak wodny rzeki Wel.** Licząca 95,8 km rzeka Wel jest jednym z najatrakcyjniejszych szlaków kajakowych na pojezierzach. Główną atrakcją szlaku jest szereg odcinków o charakterze górskim, gdzie rzeka osiąga stosunkowo duży spadek, występują liczne bystrza i inne trudności. Na teren gminy szlak

wkracza w miejscu, gdzie Wel dzieli się na dwie odnogi. Lewa z nich, zwana Bałwanką, wpływa do gminy ok. 0,5 km poniżej mostu na szosie Mroczenko - Grodziczno. Wśród łąk i szuwarów otoczonych lasem Bałwanka dopływa po ok. 1,5 km do Jeziora Fabrycznego zwanego też Tylickim lub Przebocz. W większości zalesione brzegi otaczają głębokie obniżenie podłużnego jeziora.

- **Szlak wodny rzeki Strugi.** Niewielka rzeka wypływa z mokradeł położonych w lasach na południe od Iławy. Liczy łącznie ok. 15,7 km długości i jest spławna od Jeziora Łąckiego. Ze względu na trudny dojazd do tego jeziora, najwygodniej jednak rozpocząć spływ w Radomnie.
- **Szlak wodny rzeki Skarlanki.** Mająca 37 km długości Skarlanka jest głównym ciekim malowniczego Pojezierza Brodnickiego, odwadniającym większość jego jezior. Tworzy też malowniczy szlak kajakowy, którego początek znajduje się na Jeziorze Skarlińskim.
- **Szlak pieszy czerwony** W rejestrach PTTK oznaczony jako TO-2215. Jest to szlak pieszy łączący Nowe Miasto Lubawskie z opisanym wyżej żółtym szlakiem doliny Drwęcy, a poprzez ten szlak z Pojezierzem Brodnickim i Pojezierzem Iławskim. Szlak prowadzi z Nowego Miasta Lubawskiego do Radomna i liczy ok. 13 km. Szlak zaczyna się na stacji PKP Nowe Miasto Lub. i niemal od razu, po ok 1 km, wkracza na teren gminy. Przez pierwsze 3 km prowadzi cały czas w górę szosą do Nawry. W wielu miejscach m.in. z placu u stóp pomnika poległych i pomordowanych w II wojnie światowej roztaczają się rozległe widoki na dolinę Drwęcy. Ok. 2 km za Nawrą skręca w prawo i polną drogą, pofalowanym terenem, poprzez pola, niewielkie laski i łąki wiedzie na północ do Nowego Dworu. Stąd znowu szosą poprzez Chrośle prowadzi dalej na północ do centrum wsi Radomno.
- **Szlak Św. Jakuba** – najświętniejszy europejski szlak pielgrzymkowy, zaczynał się niegdyś na Łotwie może nawet w Estonii i prowadził przez Polskę, Niemcy i Francję na zachód, aż do Santiago de Compostela w Zachodniej Hiszpanii, gdzie – według tradycji – znajduje się grób św Jakuba Apostoła, zwanego też Jakubem Starszym.

4. Analiza SWOT

Podjmując działania na rzecz rozwoju miejscowości należy uwzględnić wewnętrzne czynniki ograniczające jej rozwój, punkty stanowiące jej mocne strony, potencjał rozwojowy oraz zidentyfikowane zagrożenia. Analiza SWOT została przedstawiona w tabeli poniżej.

Tabela 11

Analiza SWOT miejscowości Gryźliny

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie walory krajobrazowe, • czyste, nieskażone środowisko, • bliskość jeziora (przy centrum wsi), • wysoka atrakcyjność zasobów przyrodniczych, turystycznych, wypoczynkowych, oraz zasobów dziedzictwa kulturowego i wiejskiego, • sąsiedztwo terenów leśnych daje podstawy dla rozwoju aktywnych form wypoczynku, • wysoka aktywność społeczności lokalnej oraz jej zdolność do angażowania się w rozwój wsi oraz całej gminy, • zaangażowanie władz gminy we współpracę z otoczeniem zewnętrznym i zdobywanie środków finansowych na realizację ważnych przedsięwzięć gminnych, • brak uciążliwego przemysłu, • dobre położenie geograficzne w sąsiedztwie aktywnych społecznie i gospodarczo miast: Iława, Lubawa, i Nowe Miasto Lubawskie, • dobry układ transportowy, • wieś posiada sieć wodociągową i telefoniczną, możliwość podłączenia Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie długotrwałe bezrobocie, • niskie wykształcenie mieszkańców, • trudna sytuacja materialna mieszkańców wsi, • mało skuteczna promocja walorów przyrodniczych miejscowości i jej otoczenia, • peryferyjne położenie w stosunku do centrum administracyjnego regionu obecnie w Olsztynie, poprzednio w Toruniu i wynikające z tego skutki w dotychczasowym rozwoju społeczno-gospodarczym, • nierozwinięta działalność pozarolnicza oraz działalność dająca dodatkowe, alternatywne źródła zarobkowania w gospodarstwach rolnych np.: produkcja zdrowej żywności, • słabo rozwinięta sieć infrastruktury technicznej: brak kanalizacji, gazu, zły stan nawierzchni dróg, • degradacja infrastruktury melioracyjnej, • słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, • zły stan dóbr kultury w tym zabytkowego kościoła, • mała estetyka budowli,
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • promocja sołectwa i informacja turystyczna, • urozmaicona rzeźba terenu, • rozwój turystyki aktywnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • różnorodność klimatyczna, zmienność typów pogody, • wrażliwość wód na zanieczyszczenia,

<ul style="list-style-type: none"> • rozwój i tworzenie gospodarstw agroturystycznych, • zwiększający się popyt na usługi turystyczne oparte o zasoby naturalne, • rozwój bazy turystycznej, kulturalnej i sportowej, • rozwój drobnej przedsiębiorczości, • modernizacja i poprawa stanu dróg, • współpraca z miastem i gminami powiatu, • alternatywne źródła finansowania, w tym środki pomocowe z Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • starzejące się społeczeństwo gminy, • zła sytuacja rolnictwa, rozdrobnienie gospodarstw, • malejąca konkurencyjność rodzimej produkcji, • zbyt małe ilości uzyskiwanych środków finansowych w tym z UE, • brak stabilności w polityce państwa – prawnej, podatkowej, rolnej, • brak warunków startu dla młodych ludzi, • niskie dochody własne gminy.
---	---

Źródło: Opracowanie własne.

5. Planowane działania w perspektywie 7 lat (2010-2017)

Rozwój gospodarczy jest najlepszym sposobem eliminacji większości problemów społecznych takich jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość itp. przed jakimi staje władza lokalna. Rozwój gospodarczy na szczeblu lokalnym oznacza przyrost możliwości, które pozwalają lokalnej władzy i mieszkańcom lepiej zaspokajać większą liczbę potrzeb na wyższym poziomie. Podkreślenia przy tym wymaga fakt, że jedynie w warunkach rozwoju gospodarczego udaje się osiągnąć tak pożądane zjawisko jak uczestnictwo prywatnego kapitału w przedsięwzięciach istotnych dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

W ramach Planu Odnowy Miejscowości zakłada się realizację 7 zadań, których szczegóły zostały przedstawione poniżej. Inwestycje te są zadaniami priorytetowymi dla Gryźlin.

Tabela 12

Zadanie 1

Tytuł projektu	Remont kościoła filialnego p.w. św. Kazimierza Królewicza w Gryźlinach.	
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie	
Całkowity koszt realizacji inwestycji	253 193 PLN	
Zakres prac	Lp.	Nazwa elementu
	1.	Wzmocnienie fundamentów
	2.	Wymiana opaski cokołowej
	3.	Naprawa szczelin pękniętych murów
	4.	Wymiana pokrycia dachowego
	5.	Dokumentacja projektowa
Opis projektu	Zakres prac budowlano-konserwatorskich ukierunkowany jest na wyeliminowanie czynnika niszczącego wywołanego zawilgoceniem obiektu, a także zagrożeniem katastrofą budowlaną szczególnie w partii muru północnego prezbiterium i zakrystii. Usunięcie tych zagrożeń stanowi zadanie priorytetowe. Podstawowy podział planowanych robót zakłada wzmocnienie fundamentów budowli i murów w obrębie prezbiterium. W kolejnym etapie wymianę pokrycia dachowego z jednoczesną naprawą opierzeń blacharskich. W trzecim etapie celem planowanych prac budowlano-konserwatorskich jest naprawa i wzmocnienie substancji zabytkowej elewacji murów ceglanych kościoła. Po zakończeniu prac strefa cokołowa zostanie uporządkowana i zastąpiona właściwą warstwą drenarską.	
Źródła finansowania	189 894 – Środki PROW 63 299 – Środki własne	
Harmonogram realizacji	2010	
Oczekiwane rezultaty	Poprawa estetyki wsi i bezpieczeństwa budowlanego	

Cel	Zachowanie dziedzictwa kulturowego
Przeznaczenie	Wyremontowany kościół będzie służył mieszkańcom wsi, a także turystom odwiedzającym parafię

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13

Zadanie 2

Tytuł projektu	Modernizacja i doposażenie placu zabaw
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie
Szacunkowy koszt realizacji inwestycji	15 000 PLN
Opis projektu (planowane prace)	Zakup bezpiecznych urządzeń i zagospodarowanie obszaru placu zabaw.
Harmonogram realizacji	2011
Źródła finansowania projektu	- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, oś 3 Jakość Życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, działanie Odnowa i rozwój wsi - środki własne Gminy Nowe Miasto Lubawskie
Oczekiwane rezultaty	Rezultatem będzie poprawa bazy rekreacyjnej.
Cel	- poprawa warunków życia ludności wiejskiej - poprawa estetyki miejscowości - wzrost bezpieczeństwa
Przeznaczenie	Plac przeznaczony dla dzieci i ich opiekunów ze wsi Gryżliny, stworzenie miejsca do wspólnych spotkań

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14

Zadanie 3

Tytuł projektu	Aktywizacja mieszkańców wsi
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie
Szacunkowy koszt realizacji inwestycji	W zależności od projektu
Źródła finansowania	Fundusz sołecki Środki Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Środki własne Środki z UE Inne
Opis projektu	Działania mające na celu zaktywizowanie środowisk wiejskich do pielęgnowania tradycji, zachowania dziedzictwa kulturowego lokalnych środowisk, integrację społeczności wiejskiej, a także wyzwolenie dużego zaangażowania mieszkańców wsi do podejmowania nowych inicjatyw na rzecz rozwoju swojej miejscowości.
Harmonogram realizacji	2010 – 2017
Oczekiwane rezultaty	Wzrost aktywności mieszkańców wsi, zwiększenie oddolnych inicjatyw społecznych
Cel	Aktywizacja mieszkańców wsi
Przeznaczenie	Realizacja tego działania skierowana jest do mieszkańców wsi Gryźliny

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15

Zadanie 4

Tytuł projektu	Budowa kanalizacji we wsiach: Bagno, Gryźliny + tranzyt do wsi Bratian
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie
Szacunkowy koszt realizacji inwestycji	3 484 000 PLN
Źródła finansowania	Środki własne Środki z UE
Opis projektu (planowane prace)	kanal. grawitacyjna L = 4.000 mb, przyłącza L = 7.100 mb, rurociąg tłoczny L = 11.900 mb, pompownie 4 szt. - wykonanie dokumentacji technicznej - przeprowadzenie procedury przetargowej i wyłonienie wykonawcy - budowa sieci kanalizacyjnej - podłączenie indywidualnych użytkowników
Harmonogram realizacji	2012 – 2013
Oczekiwane rezultaty	Poprawa bazy infrastruktury technicznej
Cel	- poprawa warunków życia ludności wiejskiej
Przeznaczenie	Kanalizacja ma służyć mieszkańcom wsi i podmiotom gospodarczym

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16

Zadanie 5

Tytuł projektu	Rozbudowa i modernizacja świetlicy wiejskiej
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie
Szacunkowy koszt realizacji inwestycji	400 000 PLN
Źródła finansowania	Środki własne Środki z UE
Opis projektu (planowane prace)	Rozbudowa zaplecza kuchennego i sanitariatów. Remont istniejących pomieszczeń. - wykonanie dokumentacji technicznej, - przeprowadzenie procedury przetargowej i wyłonienie wykonawcy - budowa dróg o nawierzchni asfaltowej
Harmonogram realizacji	2014
Oczekiwane rezultaty	Rezultatem będzie poprawa bazy kulturalnej i turystycznej.
Cel	- poprawa warunków życia ludności wiejskiej - podniesienie standardu świadczonych usług kulturalnych
Przeznaczenie	Wyremontowana świetlica ma służyć społeczności lokalnej oraz turystom

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 17

Zadanie 6

Tytuł projektu	Budowa drogi Gryżliny - Jamielnik
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie
Szacunkowy koszt realizacji inwestycji	3.611.200 PLN
Źródła finansowania	Środki własne
Opis projektu (planowane prace)	długość L = 3,7 km, szerokość 6 m - wykonanie dokumentacji technicznej, - przeprowadzenie procedury przetargowej i wyłonienie wykonawcy - budowa dróg o nawierzchni asfaltowej
Harmonogram realizacji	2015
Oczekiwane rezultaty	Rezultatem będzie poprawa infrastruktury technicznej
Cel	- poprawa warunków życia ludności wiejskiej - poprawa bezpieczeństwa na drodze
Przeznaczenie	Droga ma służyć przede wszystkim mieszkańcom wsi i gminy, a także turystom odwiedzającym Gryżliny i okolice

Źródło: Opracowanie własne

Zadanie 7

Tytuł projektu	Budowa drogi Gryżliny – Radomno
Projektodawca	Gmina Nowe Miasto Lubawskie
Szacunkowy koszt realizacji inwestycji	3 500 000 PLN
Opis projektu (planowane prace)	długość ok. - 3,2 km szerokość - 6m - wykonanie dokumentacji technicznej, - przeprowadzenie procedury przetargowej i wyłonienie wykonawcy - budowa drogi
Harmonogram realizacji	2016
Źródła finansowania projektu	- środki własne Gminy Nowe Miasto Lubawskie
Oczekiwane rezultaty	Poprawa bazy infrastruktury technicznej oraz dostępności komunikacyjnej
Cel	- poprawa warunków życia ludności wiejskiej - poprawa bezpieczeństwa na drodze
Przeznaczenie	Droga ma służyć przede wszystkim mieszkańcom wsi i gminy, a także turystom odwiedzającym Gryżliny i okolice

Źródło: Opracowanie własne

6. Harmonogram realizacji projektów

W poniższej tabeli zestawiono przewidywany harmonogram realizacji poszczególnych projektów. Tabela ta pozwoli na określenie stopnia zapotrzebowania na środki budżetowe i pozabudżetowe w poszczególnych latach.

Tabela 19

Harmonogram realizacji projektów w miejscowości Gryżliny

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Remont kościoła filialnego p.w. św. Kazimierza Królewicza w Gryżlinach.								
2	Modernizacja i doposażenie placu zabaw								
3	Aktywizacja mieszkańców wsi								
4	Budowa kanalizacji we wsiach: Bagno, Gryżliny + tranzyt do wsi Bratian								
5	Rozbudowa i modernizacja świetlicy wiejskiej								
6	Budowa drogi Gryżliny Jamielnik								
7	Budowa drogi Gryżliny – Radomno								

Źródło: Opracowanie własne.

7. Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości

Tabela 20

Harmonogram wdrażania Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny

Zadanie	Odpowiedzialni	Termin realizacji
1. Przedłożenie projektu Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny przedstawicielom Zebrania Wiejskiego	Rada Sołecka	Luty 2010
2. Uchwalenie Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny przez Zebranie Wiejskie	Zebranie Wiejskie	Luty 2010
3. Zatwierdzenie Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny na Sesji Rady Gminy	Rada Gminy	Luty 2010
4. Opracowanie dokumentacji technicznych ze szczególnym uwzględnieniem projektów i zadań mogących uzyskać wsparcie z funduszy strukturalnych	Wójt	2010 – 2017
5. Realizacja zadań określonych poszczególnymi projektami zgodnie z harmonogramem przyjętym w Siedmioletnim Planie Inwestycyjnym	Wójt, Rada Sołecka	Do roku 2017

Źródło: Opracowanie własne.

8. Monitorowanie Planu Odnowy Miejscowości

Monitoring wspomaga proces zarządzania i dostarcza informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania zadań wynikających z Planu - począwszy od pojedynczego zadania, poprzez cel i priorytet, a skończywszy na osiągniętych efektach. W zależności od charakteru dostarczanych danych, monitoring dzielimy na rzeczowy i finansowy.

8.1. Monitoring rzeczowy

Monitoring rzeczowy dostarcza danych obrazujących postęp we wdrażaniu Planu oraz umożliwiających ocenę jego wykonania w odniesieniu do celów w Planie. Dane skwantyfikowane, obrazujące postęp we wdrażaniu oraz rezultaty tych działań zostały podzielone na trzy kategorie:

Wskaźniki produktu

Odnoszą się one do rzeczowych efektów działalności. Liczone są w jednostkach materialnych

Wskaźniki rezultatu

Odpowiadają one bezpośrednim i natychmiastowym efektem wynikającym z wdrożenia Planu. Takie mierniki mogą przybierać formę wskaźników materialnych

Wskaźniki oddziaływania

Obrazują one konsekwencje Planu wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów. Oddziaływanie może odnosić się do efektów związanych bezpośrednio z podjętym działaniem, chociaż pojawiających się po pewnym czasie (oddziaływanie bezpośrednie), jak i do efektów długookresowych, oddziałujących na szerszą populację i pośrednio tylko wynikających ze zrealizowanego działania (oddziaływanie pośrednie). Przykładowe wskaźniki oddziaływania to liczba innowacji wprowadzonych w gospodarstwach rolnych, które otrzymały wsparcie w czasie

18 miesięcy po zakończeniu projektu (oddziaływanie bezpośrednie), czy średnia ocen dzieci uczących się objętych zajęciami pozalekcyjnymi 24 miesiące od zakończenia realizacji projektu (oddziaływanie pośrednie).

8.2 Monitoring finansowy

Monitoring finansowy dostarcza danych dotyczących finansowych aspektów realizacji Planu, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego środków. Wójt Gminy Nowe Miasto Lubawskie prowadzi ciągły monitoring finansowy podjętych zadań, sporządza raporty, które prezentuje Radzie Gminy podczas kolejnych planowych Sesji Rady (wydatki poniesione w okresie objętym raportem, wydatki poniesione od początku realizacji zadania, stopień realizacji zadania %).

Tabela 21

Harmonogram monitorowania Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny

Zadanie	Odpowiedzialni	Termin realizacji
1. Przedkładanie raportów z przebiegu realizacji projektów i zadań zamieszczonych w Siedmioletnim Planie Inwestycyjnym	Rada Sołecka/Wójt	Raz w roku /w I kwartale/ na Zebraniu Wiejskim
2. Ocena realizacji Siedmioletniego Planu Inwestycyjnego.	Wójt	Przed sesją absolutoryjną każdego roku
3. Organizacja debat strategicznych z udziałem osób tworzących wcześniej program dla oceny jego aktualności.	Rada Sołecka	Raz na dwa lata

Źródło: Opracowanie własne.

** - Ze względu na zmieniającą się sytuację społeczno – gospodarczą na skutek zdarzeń wcześniej nieprzewidywalnych lub z innych ważnych powodów Plan Odnowy Miejscowości Gryźliny może zostać skorygowany w każdym z jego rozdziałów, o ile zebranie wiejskie tak postanowi. Zmieniony Plan także zatwierdza Rada Gminy.*

9. Public Relations Planu Odnowy Miejscowości

Public Relations, którego zadaniem jest upowszechnianie zamierzeń Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny wśród przyszłych beneficjentów, wykonawców i decydentów, opierać się będzie o trzy formy komunikacji:

- Internet
- Prasa lokalna
- Promocja i reklama bezpośrednia

Internet będzie głównym dostawcą informacji o Planie Odnowy Miejscowości Gryźliny. Internet służyć będzie komunikacji pomiędzy bezpośrednio odpowiedzialnym za wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny (Urząd Gminy Nowe Miasto Lubawskie), a zainteresowanymi podmiotami samorządowymi, biznesowymi i organizacjami pozarządowymi.

Prasa lokalna służyć będzie jedynie upowszechnianiu informacji w różnych kręgach potencjalnych beneficjentów i wykonawców Planu Odnowy Miejscowości Gryźliny o istnieniu takiego dokumentu i sposobie jego monitorowania i wdrażania, kierując do źródła informacji, jakim będzie Internet.

Promocja i reklama bezpośrednia będzie skierowana do wybranych, potencjalnych wykonawców, inwestorów zidentyfikowanych na podstawie analizy przedsięwzięć inwestycyjnych zawartych w Planie Odnowy Miejscowości Gryźliny.

Powyższa promocja i reklama polegać będzie na bezpośrednim zapraszaniu do negocjacji wybranych podmiotów, mogących być partnerami w realizacji poszczególnych zamierzeń Planu Odnowy Miejscowości.

Spis tabel

Tabela 1	Wizja obszaru Nowe Miasto Lubawskie w perspektywie roku 2010 i dalszej	6
Tabela 2	Struktura obszarowa gospodarstw rolnych	15
Tabela 3	Liczba mieszkańców w latach 2006 – 2009	17
Tabela 4	Liczba mieszkańców z podziałem na wiek	18
Tabela 5	Liczba mieszkańców z podziałem na wiek na tle gminy	18
Tabela 6	Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Nowe Miasto Lubawskie	19
Tabela 7	Liczba bezrobotnych w Gminie Nowe Miasto Lubawskie w poszczególnych latach	20
Tabela 8	Liczba bezrobotnych z uwzględnieniem czasu pozostawania bez pracy	22
Tabela 9	Liczba bezrobotnych z podziałem na poziom wykształcenia	22
Tabela 10	Parametry ujęcia wody w miejscowości Bagno	35
Tabela 11	Analiza SWOT miejscowości Gryżliny	39
Tabela 12	Zadanie 1	41
Tabela 13	Zadanie 2	42
Tabela 14	Zadanie 3	43
Tabela 15	Zadanie 4	43
Tabela 16	Zadanie 5	44
Tabela 17	Zadanie 6	44
Tabela 18	Zadanie 7	45
Tabela 19	Harmonogram realizacji projektów w miejscowości Gryżliny	46
Tabela 20	Harmonogram wdrażania Planu Odnowy Miejscowości Gryżliny	47
Tabela 21	Harmonogram monitorowania Planu Odnowy Miejscowości Gryżliny	49

Spis rysunków

Rysunek 1	Położenie powiatu nowomiejskiego na tle województwa	8
Rysunek 2	Położenie Gminy Nowe Miasto Lubawskie na tle powiatu nowomiejskiego	9
Rysunek 3	Miejscowość Gryźliny na tle gminy	9
Rysunek 4	Okolice Gryźlin na mapie z przełomu XVIII i XIX w.	12
Rysunek 5	Gryźliny z lotu ptaka	13
Rysunek 6	Obszaru o szczególnym znaczeniu	14
Rysunek 7	Struktura obszarowa gospodarstw rolnych	16
Rysunek 8	Struktura płci w miejscowości Gryźliny	17
Rysunek 9	Liczba mieszkańców w poszczególnych latach	17
Rysunek 10	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	20
Rysunek 11	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg płci	21
Rysunek 12	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na tle gminy	23
Rysunek 13	Ścianka wspinaczkowa wybudowana w ramach projektu MKIS w Sali gimnastycznej Zespołu Szkół im. Rodu Działyńskich w Bratianie	24
Rysunek 14	Marsz na Grunwald	26
Rysunek 15	Jezioro Gryźliny z lotu ptaka	29
Rysunek 16	Kościół p.w. św. Kazimierza w Gryźlinach	31
Rysunek 17	Kapliczka	32
Rysunek 18	Dawna szkoła	33
Rysunek 19	Świetlica wiejska w Gryźlinach	34